

بررسی میزان موفقیت خصوصی سازی معادن و صنایع معدنی منتخب

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۳۴۸۵

بهمن ماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....چکیده
- ۱.....مقدمه
- ۳.....عملکرد دولت در واگذاری شرکت‌های دولتی مرتبط با بخش معدن و صنایع معدنی
- ۴.....۱. شرکت‌های گروه یک
- ۴.....۱-۱. شرکت گل‌گهر
- ۷.....۱-۲. شرکت سنگ‌آهن چادرملو
- ۸.....۲. شرکت‌های گروه دو
- ۹.....۲-۱. شرکت ملی صنایع مس ایران
- ۱۱.....۲-۲. فولاد مبارکه
- ۱۳.....۲-۳. فولاد خوزستان
- ۱۴.....۲-۴. شرکت سهامی آلومینیم ایران
- ۱۶.....جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
- ۱۷.....منابع و مآخذ

بررسی میزان موفقیت خصوصی‌سازی معادن و صنایع معدنی منتخب

چکیده

با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و اجازه ورود بخش خصوصی به معادن و صنایع معدنی بزرگ، بحث واگذاری و چگونگی واگذاری این نوع بنگاه‌ها، به‌عنوان یکی از مباحث مهم در اقتصاد مطرح شد. در این بین با بررسی معادن و صنایع معدنی بزرگ واگذار شده، آشکار گردیده که تقریباً در تمامی معادن و صنایع معدنی منتخب، در بُعد مالکیت و مدیریت عملاً واگذاری به معنای واقعی کلمه به بخش خصوصی صورت نگرفته و بخش اعظمی از سهام واگذار شده به صورت رد دیون، واگذاری به نهادهای عمومی غیردولتی و سهام عدالت بوده است. با توجه به این موضوع، مدیریت و سیاستگذاری بنگاه‌های مزبور نیز کماکان دولتی تعیین می‌شود.

مقدمه

مطابق تعاریف علمی، خصوصی‌سازی^۱ عبارت است از: «فروش یا انتقال مالکیت صنایع ملی شده، دارایی‌های دولتی و دیگر مؤسسات تجاری و اقتصادی دولتی به

سرمایه‌گذاران خصوصی، یا بدون از دست دادن کنترل بر روی این سازمان‌ها»^۱. به عبارت دیگر، خصوصی‌سازی حاکی از تغییر در تعادل بین حکومت و بازار، در حیات اقتصادی یک کشور به نفع بازار است^۲ که این امر به جهت افزایش کارآیی و افزایش تمرکز حاکمیت بر مسائل حاکمیتی صورت می‌گیرد.

با توجه به این موضوع، سیاست و اگذاری تصدیگری دولت در بخش‌های مختلف اقتصادی از جمله معدن و صنایع معدنی در دستور کار قرار گرفت. مطابق قانون، دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل چهارم را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) که مشمول عناوین صدر اصل چهارم نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰ درصد کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند. بر این اساس و اگذاری ۸۰ درصد از سهام بنگاه‌های دولتی مشمول صدر اصل چهارم به بخش‌های خصوصی، شرکت‌های تعاونی سهامی عام و بنگاه‌های عمومی غیردولتی مجاز شمرده شد.

مطابق ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی «تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با هر یک از سه گروه مصرح» در ماده (۲)، معادن و شرکت‌های معدنی دارای معادن بزرگ و صنایع معدنی بزرگ مشمول گروه دو عبارتند از: نوب‌آهن اصفهان، احداث صنعت، صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های

۱. مرتضی قره‌باغیان، فرهنگ اقتصاد و بازرگانی، تهران، رسا، ۱۳۷۲، ص ۶۳۹.

۲. مهدی تقوی و همکاران. خصوصی‌سازی از تئوری تا عمل (مجموعه مقالات)، تهران، آگاه، ۱۳۷۴، ص ۹ و رضا پاکدامن، جنبه‌های کاربردی خصوصی‌سازی، تهران، مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۷۴، ص ۱۵.

معذنی، ملی صنایع مس ایران، فولاد مبارکه، فولاد خوزستان، آلومینیم ایران و سهامی منطقه ویژه صنایع معذنی و فلزی خلیج فارس (نورد بندرعباس - باکو).^۱

در کنار معادن بزرگ گروه دو که باید ۸۰ درصد سهامشان واگذار شود، معادن گروه یک نیز مطابق آیین‌نامه پیش‌گفته مشخص شده‌اند که می‌توان به شرکت گل‌گهر و شرکت سنگ‌آهن چادرملو اشاره کرد.

در این گزارش سعی می‌شود با بررسی ترکیب سهام‌داران و ماهیت هر یک، میزان دستیابی به هدف اصلی سیاستگذار در واگذاری‌ها، مورد واکاوی قرار گیرد.

عملکرد دولت در واگذاری شرکت‌های دولتی مرتبط با بخش معدن و صنایع معذنی

از جمله فعالیت‌های اقتصادی که طبق سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، دولت ملزم به واگذاری آن است، فعالیت‌های بخش معدن و صنایع معذنی است. بررسی شرکت‌های معذنی و صنایع معذنی منتخب بزرگ که جزء معادن و صنایع معذنی استراتژیک و مهم تلقی می‌شوند، می‌تواند سیاست و عملکرد دولت را در بحث واگذاری مالکیت و مدیریت مشخص کند که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

نظر به اهمیت این نوع بنگاه‌های اقتصادی در این قسمت به بررسی عملکرد دولت در اجرای اصل چهل و چهارم قانون اساسی و واگذاری این شرکت‌ها به بخش خصوصی پرداخته می‌شود.

۱. گزارش «واکاوی دلایل عدم استقبال بخش خصوصی از سرمایه‌گذاری در بخش معدن»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۰۹۶۴، مردادماه ۱۳۹۰، ص ۱۹.

۱. شرکت‌های گروه یک

ماده (۳) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی،^۱ قلمرو فعالیت‌های اقتصادی دولت را تعیین کرد. مطابق بند «الف» این ماده، مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت دولت در آن دسته از بنگاه‌های اقتصادی که موضوع فعالیت آنها مشمول گروه یک ماده (۲) این قانون است، اعم از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تأسیس مؤسسه و یا شرکت دولتی، مشارکت با بخش‌های خصوصی و تعاونی و بخش عمومی غیردولتی، به هر نحو و به هر میزان ممنوع است. در تبصره «۱» این بند نیز دولت مکلف به واگذاری مالکیت و مدیریت خود به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی شد.

۱-۱. شرکت گل‌گهر

مطابق آخرین آمار مربوط به شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، ترکیب سهام‌داران شرکت گل‌گهر به شرح جدول ۱ می‌باشد:

۱. مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۸ مجلس شورای اسلامی.

جدول ۱. ترکیب سهام‌داران شرکت سنگ آهن گل‌گهر

درصد	سهام‌دار / دارنده
۲۸/۷۳	شرکت مدیریت سرمایه‌گذاری امیدبخش اول دارایی
۱۲/۶۲	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات - سهامی عام
۹/۹۴	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات بخش ۱
۹/۹۴	شرکت فولاد مبارکه
۹/۰۱	شرکت گروه مدیریت سرمایه‌گذاری امید - سهامی خاص
۳/۶۱	شرکت گروه اقتصادی مهرگان - سهامی خاص
۲/۸۰	شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشتگی کشوری - سهامی
۲/۰۵	شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشتگی نفت سهامی خاص
۱/۷۰	صندوق‌های ب - پ - کارکنان شرکت ملی نفت
۱/۱۲	شرکت سرمایه‌گذاری سپه - سهامی عام
۱/۱۰	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
۸۲/۶۲	جمع

www.tsetmc.com

مأخذ: پایگاه اطلاع‌رسانی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران:

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، در ظاهر از ۱۰۰ درصد سهام مربوط به شرکت، ۸۲/۶۲ درصد آن به نهادها و افراد حقیقی و حقوقی واگذار شده است که قانون نیز همین موضوع را پیگیری می‌کند ولی نکته مهمتر در این بین، رسیدن به روح قانون که همانا واگذاری مالکیت و مدیریت به بخش خصوصی برای افزایش کارایی و عدم دخالت دولت در سیاستگذاری بنگاه بوده است که باید با بررسی ماهیت در سهام‌داران مورد تأکید قرار گیرد.

- ماهیت سهام‌داران شرکت گل‌گهر

• شرکت سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات که عمده سهام آن متعلق به مؤسسه صندوق حمایت بازنشستگی کارکنان فولاد (۴۲/۹۳ درصد) می‌باشد، در قالب شرکت سهامی عام در بورس فعالیت می‌کند. ترکیب سهام‌داران تقریباً دولتی و اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل آن شبه‌دولتی است.

• بزرگ‌ترین مجتمع صنعتی کشور یعنی شرکت فولاد مبارکه از دیگر سهام‌داران شرکت گل‌گهر می‌باشد. ۳۵ درصد سهام این شرکت متعلق به شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت (۳۰/۱۹ درصد) و ۲۰ درصد آن متعلق به سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران است. این شرکت نیز علیرغم عرضه در بورس، همچنان ماهیتی دولتی دارد.

• شرکت سرمایه‌گذاری امید متعلق به بانک سپه است و با مدیریت و مالکیت کاملاً دولتی فعالیت می‌کند.

• سایر سهام‌داران^۱ نیز تقریباً دولتی محسوب می‌شوند.

با توجه به این ترکیب سهام‌داران، ترکیب هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت گل‌گهر از طریق دولت تعیین شده و با توجه به اینکه مدیریت شرکت برعهده نماینده سازمان توسعه و نوسازی معادن کشور است، از یک سو و از دیگر سو قریب به ۸۰/۵۵ درصد از سهام متعلق به بخش دولتی و شبه‌دولتی است، این‌گونه به نظر می‌رسد که عملاً فعالیت بخش خصوصی در این شرکت نمی‌تواند مؤثر واقع شود.

۱. سایر سهام‌داران عبارتند از: شرکت سرمایه‌گذاری مهرگان متعلق به بانک قوامین نیروی انتظامی، صندوق بازنشستگی و پس‌انداز کارکنان شرکت نفت متعلق به شرکت نفت ایران، صندوق بازنشستگی کشور که یک نهاد شبه‌دولتی است، شرکت سرمایه‌گذاری سپه متعلق به بانک سپه و شرکت سهامی عدالت.

۱-۲. شرکت سنگ آهن چادرملو

مطابق آخرین آمار شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، ترکیب سهامداران شرکت سنگ آهن چادرملو به شرح جدول ۲ می باشد:

جدول ۲. ترکیب سهامداران شرکت سنگ آهن چادرملو

درصد	سهام دار / دارنده
۲۵/۰۴	شرکت مدیریت سرمایه‌گذاری امیدبخش اول دارایی
۱۲/۴۸	شرکت گروه مدیریت سرمایه‌گذاری امید - سهامی خاص
۸/۳۳	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات بخش ۱
۷/۹۸	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات سهامی عام
۷/۰۶	شرکت فولاد مبارکه
۳/۳۳	شرکت فولاد مبارکه - سهامی عام
۲/۹۳	شرکت سرمایه‌گذاری سپه - سهامی عام
۲/۵۰	شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی کشوری - سهامی
۹/۸۳	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
۱/۱۸	شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی نفت سهامی خاص
۸۰/۶۶	جمع

مأخذ: پایگاه اطلاع‌رسانی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، از ۱۰۰ درصد سهام مربوط به شرکت، ۸۰/۶۶ درصد آن در بورس به نهادها و اشخاص حقوقی واگذار شده است. ترکیب سهامداران در این شرکت نشان می‌دهد واگذاری این شرکت نیز با روح قانون که همانا واگذاری مالکیت و مدیریت به بخش خصوصی برای افزایش کارایی و عدم دخالت دولت در سیاستگذاری بنگاه بوده است، مغایرت دارد.

- ماهیت شرکت‌های سهام‌دار شرکت چادرملو

- شرکت‌های توسعه معادن و فلزات (۱۶/۳۱ درصد) و فولاد مبارکه (۱۰/۳۹ درصد) از جمله سهام‌داران این شرکت محسوب می‌شوند همان‌طور که در بخش قبل توضیح داده شد، این شرکت‌ها ماهیتی دولتی دارند.
 - شرکت‌های مدیریت سرمایه‌گذاری امید و سرمایه‌گذاری سپه به ترتیب ۳۷/۵۲ و ۲/۹۳ درصد از سهام شرکت را به خود اختصاص داده‌اند. این شرکت‌ها متعلق به بانک سپه با ماهیتی دولتی هستند.
 - شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی کشوری (۲/۵ درصد) و شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت (۹/۸۳ درصد) سهم شرکت را با مدیریت و نظارت دولتی و شبه‌دولتی در اختیار دارند. تنها (۱/۱۸ درصد) از سهام به بخش خصوصی یعنی شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی نفت تعلق دارد.
- علیرغم واگذاری این شرکت در بورس، کماکان اغلب سهام در اختیار بخش دولتی و شبه‌دولتی است.

۲. شرکت‌های گروه دو

مطابق بند «ب» ماده (۳) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی دولت مکلف است ۸۰ درصد از ارزش مجموع سهام بنگاه‌های دولتی در هر فعالیت مشمول گروه دو ماده (۲) این قانون به‌استثنای راه و

راه‌آهن را به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی واگذار نماید. از میان شرکت‌های قابل واگذاری در بخش معدن و صنایع معدنی، تنها ۴ شرکت ملی صنایع مس ایران، فولاد مبارکه، فولاد خوزستان و شرکت سهامی آلومینیم ایران در بورس اوراق بهادار عرضه شده‌اند که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۱-۲. شرکت ملی صنایع مس ایران

مطابق آخرین آمار مربوط به شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، ترکیب سهام‌داران شرکت ملی صنایع مس ایران به شرح جدول ۳ می‌باشد:

جدول ۳. ترکیب سهام‌داران شرکت ملی صنایع مس ایران

درصد	سهام‌دار/ دارنده
۲۶/۹۹	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
۵/۸۶	مؤسسه صندوق بازنشستگی شرکت ملی صنایع مس ایران
۵/۴۲	شرکت بانک ملت - سهامی عام
۵/۳۱	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه معادن و فلزات - سهامی عام
۵/۱۸	شرکت بانک ملت - سهامی عام - بخش ۱
۴/۷۱	بانک تجارت
۴/۴۳	شرکت سرمایه‌گذاری صبا تأمین - سهامی عام
۳/۶۹	شرکت سرمایه‌گذاری فرهنگیان - سهامی خاص
۳/۴۲	شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی - سهامی عام
۲	صندوق بازنشستگی کشوری
۶۷/۰۱	جمع

مأخذ: همان.

- ماهیت شرکت‌های سهام‌دار شرکت ملی صنایع مس ایران

- بخش مهمی از سهام شرکت متعلق به شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت بالغ بر ۲۶/۹۹ درصد است. شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت ماهیتی شبه‌دولتی دارد و تحت نظارت و مدیریت کاملاً دولتی است.
- شرکت توسعه معادن و فلزات (۵/۳۱ درصد)، صندوق بازنشستگی کشوری (۲ درصد) و شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (۳/۴۲ درصد) از دیگر سهام‌داران این شرکت محسوب می‌شوند که ماهیتی دولتی دارند و پیش‌تر راجع به آنها توضیح داده شد.
- ۲۹/۲۹ درصد از سهام باقیمانده متعلق به شرکت‌های بانک ملت (۱۰/۶ درصد)، سرمایه‌گذاری صبا تأمین (۳/۴۳ درصد)، سرمایه‌گذاری فرهنگیان (۳/۶۹ درصد) و مؤسسه صندوق بازنشستگی شرکت ملی صنایع مس ایران (۵/۸۶ درصد) است که به ظاهر ماهیتی خصوصی دارند؛ اما با توجه به ترکیب سهام‌داران مشاهده می‌شود که کمتر از ۳۰ درصد سهام در اختیار بخش خصوصی - که نوع مدیریت و اداره آنها نیز قابل تأمل است - می‌باشد بنابراین واگذاری سهام این شرکت مطابق با قانون صورت نگرفته است.

جدول ۴. ترکیب سهامداران شرکت ملی صنایع مس ایران

ماهیت سهامدار	میزان سهام (درصد)	برنامه سهامدار
شبه دولتی	۲۶/۹۹	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
دولتی	۵/۳۱	شرکت توسعه معادن و فلزات
دولتی	۲	صندوق بازنشستگی کشوری
دولتی	۳/۴۲	شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی

۲-۲. فولاد مبارکه

از بزرگ‌ترین واحدهای صنعتی و تولیدی محصولات فولادی در ایران، شرکت فولاد مبارکه اصفهان است. جدول زیر آخرین وضعیت ترکیب سهامداران را نشان می‌دهد.

جدول ۵. ترکیب سهامداران شرکت فولاد مبارکه اصفهان

درصد	سهام‌دار/ دارنده
۱۹/۳۲	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
۴/۹۸	شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی - سهامی عام
۴/۴۳	شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی بخش اول دارایی
۳/۷۹	سازمان تأمین اجتماعی
۳/۴۸	شرکت سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان بخش ۱
۲/۹	شرکت مدیریت توسعه گوهران امید - سهامی خاص
۲/۰۷	بانک تجارت
۲/۰۲	شرکت سرمایه‌گذاری صدر تأمین - سهامی عام
۱/۹۳	بانک تجارت بخش ۱

درصد	سهام‌دار/ دارنده
۱/۸۴	سازمان خصوصی‌سازی - وکالتی
۱/۸۱	مؤسسه صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر
۱/۶	شرکت سرمایه‌گذاری تدبیر - سهامی خاص
۱/۵۶	صندوق بازنشستگی وظیفه ازکارافتادگی و پس‌انداز
۱/۵۲	صندوق بازنشستگی کشوری
۱/۰۲	بانک صادرات ایران
۵۴/۲۷	جمع

مأخذ: همان.

- ماهیت شرکت‌های سهام‌دار شرکت فولاد مبارکه

- بالاترین سهام شرکت فولاد مبارکه نیز متعلق به شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت به میزان ۱۹/۳۲ درصد است.
- میزان ۱۳/۲ درصد از سهام متعلق به سازمان تأمین اجتماعی و شرکت‌های وابسته به آن و میزان ۱/۵۲ درصد سهم آن نیز از صندوق بازنشستگی کشوری است که ماهیتی شبه‌دولتی و عمومی دارند.
- سازمان خصوصی‌سازی با ۱/۸۴ درصد و مؤسسه صندوق بیمه تأمین اجتماعی روستاییان و عشایر با ۱/۸۱ درصد سهام از دیگر سهام‌داران با مدیریت دولتی هستند.
- از مجموع سهام واگذار شده میزان ۱۶/۵۸ درصد متعلق به شرکت‌هایی نظیر شرکت‌های سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان (۳/۴۸ درصد)، گوهران امید (۲/۹ درصد)، صدر تأمین (۲/۰۲ درصد)، تدبیر (۱/۶ درصد) و نیز بانک‌های تجارت (۴ درصد) و صادرات (۱/۰۲ درصد) و صندوق بازنشستگی وظیفه از کارافتادگی و

پس انداز (۱/۵۶ درصد) است که ماهیتی خصوصی دارند. (البته شرکت سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایرانیان توسط یک نهاد عمومی اداره می‌شود).

طبق آمار واگذاری‌های انجام شده، خصوصی‌سازی در شرکت فولاد مبارکه نیز نتوانسته است به اهداف قانونی خود که واگذاری ۸۰ درصد سهام شرکت به بخش خصوصی بود، برسد.

۲-۳. فولاد خوزستان

مطابق آخرین آمار شرکت مدیریت فناوری بورس تهران ترکیب سهام‌داران شرکت فولاد خوزستان به شرح جدول ۵ می‌باشد:

جدول ۶. ترکیب سهام‌داران شرکت فولاد خوزستان

درصد	سهام‌دار / دارنده
۲۷/۶۸	شرکت سرمایه‌گذاری پایندگان - سهامی عام
۲۲/۸۱	شرکت سرمایه‌گذاری پایندگان - سهامی عام - بخش ۱
۱۹/۱۹	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
۳/۸	سازمان تأمین اجتماعی
۳/۶	صندوق بازنشستگی کشوری
۱/۵۴	صندوق بازنشستگی وظیفه ازکارافتادگی و پس‌انداز
۱/۲	سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح
۱/۱۸	سازمان خصوصی‌سازی - وکالتی
۸۱	جمع

مأخذ: همان.

- همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، ۵۰/۴۹ درصد سهام شرکت متعلق به شرکت سرمایه‌گذاری پایندگان می‌باشد که خود وابسته به صندوق بازنشستگی نفت و به نوعی از ماهیت خصوصی برخوردار است.
 - ۱۹/۱۹ درصد سهام نیز متعلق به سهام عدالت است. ۲/۸ درصد سهام متعلق به سازمان تأمین اجتماعی، ۳/۶ درصد متعلق به صندوق بازنشستگی کشوری و ۱/۱۸ درصد از آن سازمان خصوصی‌سازی است که کاملاً تحت نظارت دولت می‌باشند.
 - سایر سهام باقیمانده از سهام واگذار شده یعنی ۲/۷۴ درصد نیز متعلق به سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح و صندوق بازنشستگی وظیفه از کارافتادگی است که ماهیتی شبه‌دولتی دارند.
- ترکیب سهام‌داران شرکت فولاد خوزستان نیز گویای عدم اجرای دقیق سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی است و عملاً هیچ واگذاری به بخش خصوصی صورت نگرفته است، بلکه از یک شکل مشخص دولتی، به شکل دیگر دولتی تغییر داده شد.

۴-۲. شرکت سهامی آلومینیم ایران

شرکت سهامی آلومینیم ایران نیز از جمله شرکت‌های تعیین شده برای واگذاری است. جدول زیر آخرین اطلاعات راجع به ترکیب سهام‌داران شرکت را نشان می‌دهد.

جدول ۷. ترکیب سهام‌داران شرکت ملی صنایع مس ایران

درصد	سهام‌دار/ دارنده
۱۹/۷۵۰	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران - سهامی عام
۱۹/۱۹	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
۱۴/۲۳۰	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران
۵/۳۰۰	سازمان توسعه و نوسازی م.و.ص.م.ا - معاف از مالیات
۳/۱۲۰	سازمان خصوصی‌سازی - وکالتی
۶۱/۵۹	جمع

مأخذ: همان.

- عمده سهام‌داران شرکت سهامی آلومینیم ایران را چهار شرکت بزرگ دولتی تشکیل می‌دهند. ۱۹/۷۵ درصد سهام شرکت در اختیار شرکت سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران می‌باشد که بالاترین میزان سهام این شرکت نیز در اختیار شرکت سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان است که خود این شرکت تحت مدیریت سپاه پاسداران است. ۱۹/۱۹ درصد سهام متعلق به شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت است که از مدیریت و نظارت دولتی برخوردار است. ۱۹/۵۳ درصد متعلق به سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت است. سازمان خصوصی‌سازی نیز ۳/۱۲ درصد را در اختیار دارد. مطابق آمار ۶۱/۵۹ درصد سهام واگذار شده تماماً تحت اختیار شرکت‌های دولتی و شبه‌دولتی می‌باشد. با این وصف دولت نتوانسته است به تعهدات قانونی خود مبنی بر واگذاری ۸۰ درصد سهام این شرکت به بخش خصوصی عمل کند.

جدول ۸. ترکیب سهام‌داران شرکت سهامی آلومینیم ایران

ماهیت شرکت	میزان سهام (درصد)	برنامه سهام‌دار
شبه‌دولتی	۱۹/۷۵	شرکت سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران
شبه‌دولتی	۱۹/۱۹	شرکت سرمایه‌گذاری استانی سهام عدالت
دولتی	۱۹/۵۳	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران
دولتی	۳/۱۲	سازمان خصوصی‌سازی

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با بررسی معادن و صنایع معدنی بزرگ و اگذار شده، آشکار شد که در بُعد مالکیت و مدیریت، عملاً واگذاری به‌معنای واقعی کلمه، به بخش خصوصی صورت نگرفته و بخش اعظمی از سهام واگذار شده به‌صورت رد دیون، واگذاری به نهادهای عمومی غیردولتی و سهام عدالت بوده است. با توجه به این موضوع، مدیریت و سیاستگذاری بنگاه‌های مزبور نیز کماکان دولتی تعیین می‌شود.

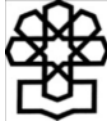
نکته قابل بحث در واگذاری سهام شرکت‌های انتخاب شده در این گزارش، ورود نهادهای دولتی از طریق خرده شرکت‌های تابعه به‌صورت خرید زنجیره‌ای سهام شرکت‌های مورد نظر است که در واقع یک دور تسلسل را در جابجایی مالکیت دربر دارد. به‌عنوان مثال شرکت سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران از سهام‌داران عمده شرکت سهامی آلومینیم ایران است که بیشتر سهام این شرکت نیز متعلق به شرکت سرمایه‌گذاری مهر اقتصاد ایرانیان است که تحت مدیریت نهاد عمومی دیگری است. در واقع سهام‌دار اصلی شرکت سهامی آلومینیم ایران، همین نهاد عمومی است.

ترکیب سهام‌داران در این شرکت‌ها نشان می‌دهد واگذاری این شرکت‌ها نیز با روح قانون که همانا واگذاری مالکیت و مدیریت به بخش خصوصی برای افزایش کارآیی و عدم دخالت دولت در سیاستگذاری بنگاه بوده است، مغایرت دارد.

منابع و مآخذ

۱. تقوی، مهدی و همکاران. خصوصی‌سازی از تئوری تا عمل (مجموعه مقالات)، تهران، آگاه، ۱۳۷۴ و رضا پاکدامن. جنبه‌های کاربردی خصوصی‌سازی، تهران مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۷۴.
۲. قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۸ مجلس شورای اسلامی.
۳. قره‌باغیان، مرتضی. فرهنگ اقتصاد و بازرگانی، تهران، رسا، ۱۳۷۲.
۴. گزارش «واکاوی دلایل عدم استقبال بخش خصوصی از سرمایه‌گذاری در بخش معدن»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۰۹۶۴، مردادماه ۱۳۹۰.
5. www.tsetmc.com

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۴۸۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی میزان موفقیت خصوصی‌سازی معادن و صنایع معدنی
منتخب

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه معدن و صنایع معدنی)

تهیه و تدوین: حسن عبدالله‌زاده

ناظران علمی: هوشنگ محمدی، فرید دهقانی

متقاضی: داریوش اسماعیلی (رئیس کمیته معدن و صنایع معدنی مجلس شورای
اسلامی)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱۱/۵